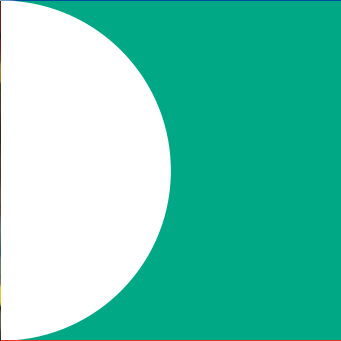
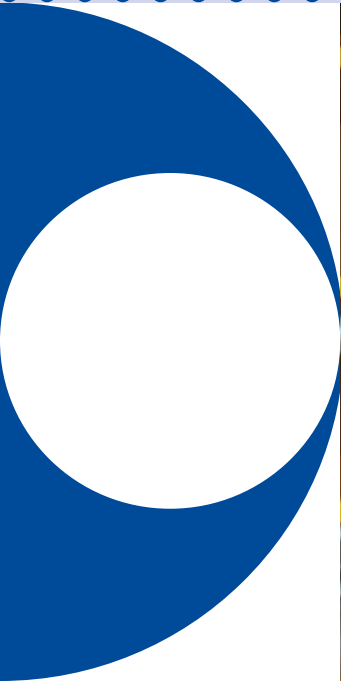
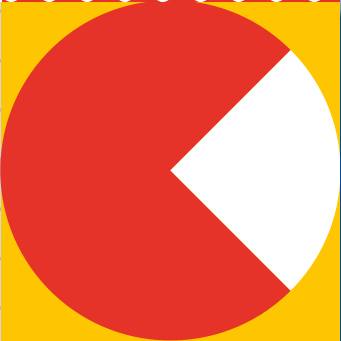
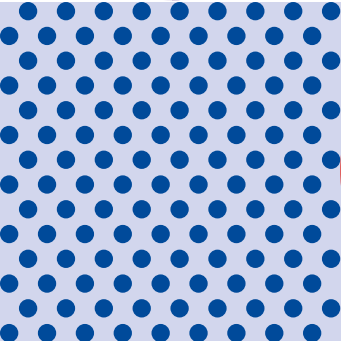
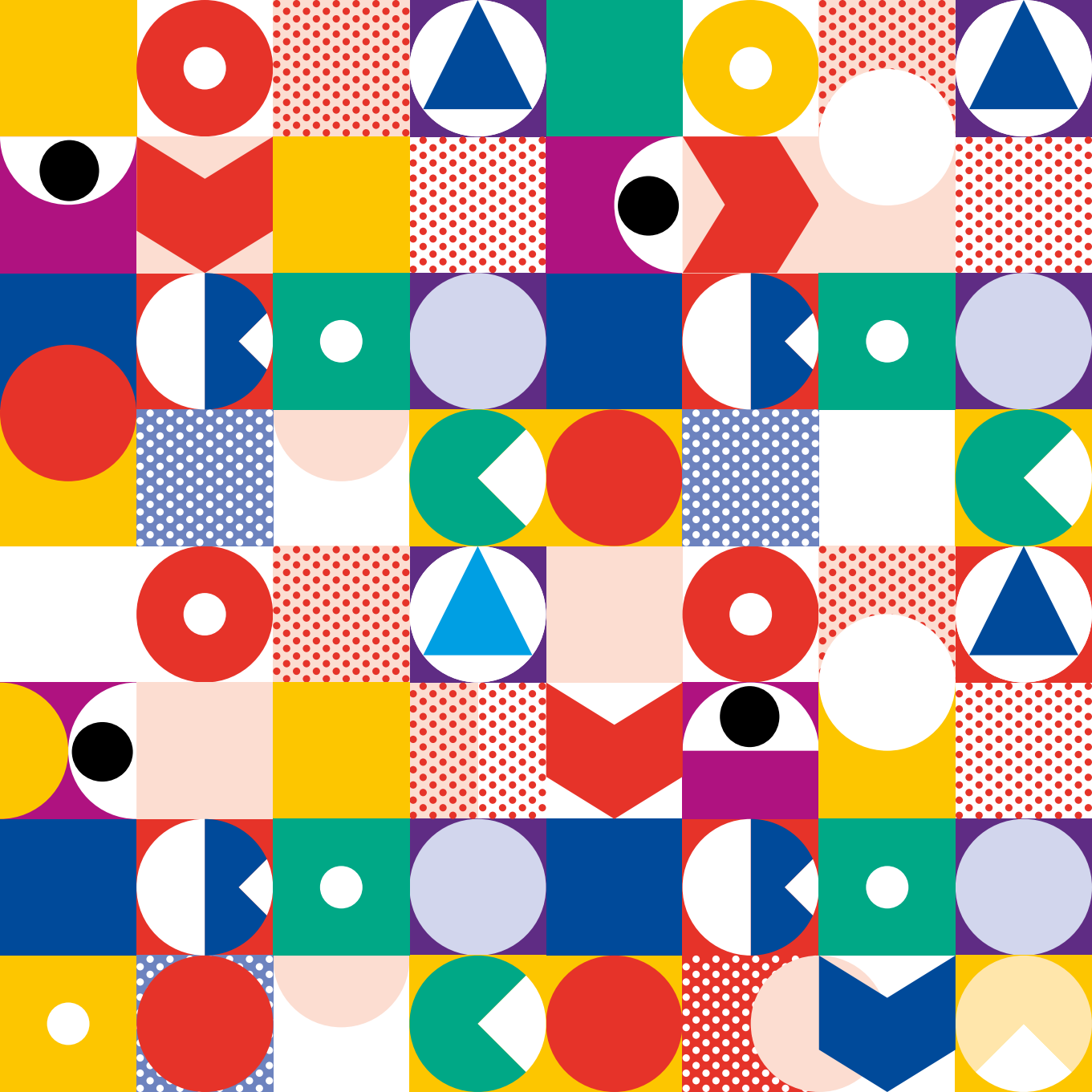

Lezen loont

Lezen

STICHTING LEZEN

Introductie

Goed, veel en vooral met plezier lezen: dat gun je ieder kind. Lezen is een vaccin tegen laaggeletterdheid; een onmisbare vaardigheid om als mens te kunnen functioneren en groeien. Lezen loont! Daarom maakt Stichting Lezen werk van leesbevordering. Stichting Lezen verzamelt, genereert en verspreidt kennis over dat leerproces. Ontwikkelt interventies op basis van wetenschappelijk bewijs en praktische ervaringen. Informeert, inspireert en activeert de bibliotheeksector, het boekenvak, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdgezondheidszorg en overheden om aan de slag te gaan met leesbevordering en samen te werken waar dat kan. Experimenteert met nieuwe interventies en ondersteunt de implementatie van succesvolle innovaties bij en door haar partners. Hieronder beschrijven we op hoofdlijnen hoe dat in zijn werk gaat en wat dat oplevert.

Bij
80%

van het
werk op de
Nederlandse
arbeidsmarkt
speelt lezen
en schrijven
een rol

De feiten: voordelen, bedreigingen en kansen

De waarde van lezen

Naarmate een bevolking meer leest, is het aantoonbaar beter gesteld met de volksgezondheid en de vitaliteit van het cultureel-maatschappelijk leven. Lezen is in wezen een sociale activiteit. Wie bijvoorbeeld leest over een verdrietig personage, gebruikt daarbij dezelfde hersendelen als wie verdriet ziet bij een mens van vlees en bloed. Zo maakt lezen mensen empathischer en toleranter en draagt het bij aan burgerschapsvorming. Ook heeft lezen een positief effect op concentratie, intelligentieniveau en cognitieve vermogens. Vooral literair lezen loont. Literatuur houdt mensen een spiegel voor en zet aan tot nadenken. Literair taalgebruik prikkelt het inlevingsvermogen sterker dan alledaagse taal en is uitdagender wat betreft zinsbouw en woordgebruik.

Lezen loont niet alleen in sociaal-cultureel opzicht. Lezen en schrijven speelt nu al een rol in 80% van het werk op de Nederlandse arbeidsmarkt. Door de digitalisering neemt dit

percentage alleen maar toe. In de digitale samenleving kan niemand meer functioneren zonder de vaardigheden om teksten te doorzoeken, te begrijpen en te verwerken. Een geringe leesvaardigheid gaat vaak samen met werkloosheid, een laag loon, een slechtere gezondheid, beperkte carrièrekansen en bijbehorende maatschappelijke problemen.

Van lezen word je beter in taal. En hoe beter in taal, hoe beter de prestaties in andere vakken. De leesvaardigheid van jongeren gaat echter achteruit. Dat kan het welzijn en de welvaart van komende generaties schaden. Laaggeletterdheid kost de Nederlandse samenleving nu al 1 miljard euro per jaar. Dat kun je beter voorkomen dan genezen. Het programma *Tel mee met Taal* beoogt met tal van middelen laaggeletterdheid terug te dringen. Tegelijkertijd wil *Tel mee met Taal* voorkomen dat nieuwe laaggeletterdheid ontstaat bij de generatie die nu opgroeit. Leesbevordering gericht op kinderen en jongeren heeft grote waarde.

Bronnen: Buisman, Allen, Fouarge, Houtkoop & Van der Velden 2013, PWC 2017, Stichting Lezen 2016, Fisser & Van der Hoeven 2014, Ritchie, Bates & Plomin 2015, Koopman 2016, SCP 2018.

Meer zwakke, minder excellente lezers

Het (literaire) lezen heeft last van concurrentie van andere verhalende media en van de snelheid en vluchtigheid van de digitale maatschappij. In de afgelopen veertig jaar zijn Nederlanders 50% minder tijd gaan besteden aan het lezen

Van lezen word je beter in taal. En hoe beter in taal, hoe beter de prestaties in andere vakken

van boeken. Onder jongeren gaat de ontleding nog veel sneller. Het percentage lezers onder jongeren daalde tussen 2006 en 2016 van 65% naar 40%. Als gevolg daarvan vertoont de gemiddelde leestijd in deze doelgroep een snelle daling.

Dat blijft niet zonder gevolgen. Hoewel Nederlandse kinderen en jongeren gemiddeld nog steeds goed scoren op leesvaardigheid, is er een groeiende groep die slecht leest en dalen de Nederlandse jongeren steeds verder op de internationale ranglijsten. Van alle 15-jarigen is 18 % laaggeletterd. Op het vmbo-basis geldt dit voor 62% van de leerlingen; op het vmbo-kader voor 35%. Laaggeletterdheid is een groot en groeiend probleem, dat bovendien van generatie op generatie wordt doorgegeven. Een kind met laaggeletterde ouders heeft een driemaal hogere kans dan andere kinderen om laaggeletterd te worden.

Het leesonderwijs speelt daarbij ook een rol. Goed leesonderwijs verhoogt in algemene zin de prestaties van leerlingen. Vrijwel alle Nederlandse kinderen leren op de basisschool redelijk tot goed lezen. Het Nederlandse leesonderwijs doet het echter steeds minder goed in vergelijking met andere landen. Nederland moet op de ranglijst van excellentie 27 landen laten voorgaan. Niet alleen neemt de laaggeletterdheid toe; ook neemt het

aantal en het niveau van de op leesvaardigheid hoog presterende leerlingen af. Nog maar 8% van de Nederlandse kinderen behaalt het geavanceerde leesniveau.

Bronnen: PIRLS 2016, Cito 2016, Expertisecentrum Nederlands 2017, SCP 2018, Onderwijsinspectie 2018, Raad voor Cultuur 2018.

Leesplezier is de sleutel

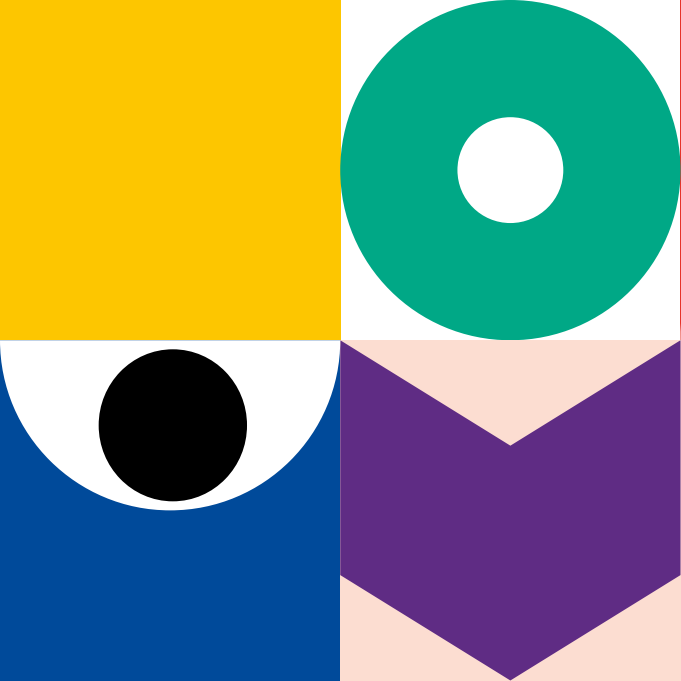
Lezers worden gemaakt, niet geboren. Onderzoek toont aan dat wie plezier heeft in lezen, meer leest en het daardoor beter en sneller leert. Ook het omgekeerde is waar. Mensen die lezen niet leuk vinden, doen het minder vaak en leren het minder goed en krijgen er daardoor een nog grotere hekel aan.

Nederlandse jongeren hebben in vergelijking met hun leeftijdsgenoten in andere landen erg weinig plezier in lezen. Dat heeft een negatieve invloed op hun leesprestaties. Op de basisschool vinden acht op de tien kinderen lezen nog leuk. Naarmate kinderen ouder worden, neemt het leesplezier zienderogen af. Bijna de helft van de 15-jarigen leest nooit voor de lol, ook al leest 20% van hen dagelijks nog steeds 30 minuten of meer.

Gelukkig is leesplezier tot op zekere hoogte maakbaar. Dat inzicht ligt aan de basis van de aanpak van Stichting Lezen. Zien en horen lezen doet lezen. Als kinderen regelmatig zijn voorgelezen, thuis over boeken beschikken en er thuis over boeken wordt gepraat, lezen zij later zelf meer, worden zij betere lezers en studeren zij langer door. Hetzelfde geldt voor wie de weg kan vinden in het boekenaanbod, iets weet van de kenmerken van verschillende soorten teksten en boeken en verhalen beargumenteerd kan beoordelen. Daarentegen volgt een kind dat opgroeit in een huis zonder boeken gemiddeld drie jaar korter onderwijs en heeft het daardoor minder kans op sociaal-economisch succes.

Bronnen: Evans e.a. 2010, Notten 2011 en 2012, Van Steensel et al. 2016, OECD 2016, DUO Onderwijsonderzoek 2017, Raad voor Cultuur 2018.

**Nederlandse jongeren
dalen steeds verder op de
internationale ranglijsten
wat betreft de score op
leesvaardigheid**

**Het
percentage
lezers onder
jongeren
daalde tussen
2006 en
2016 van:**

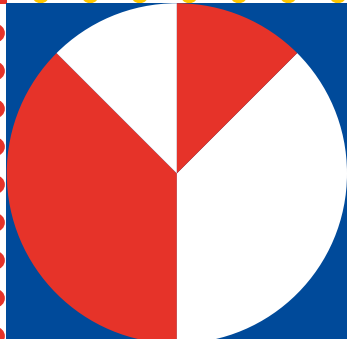
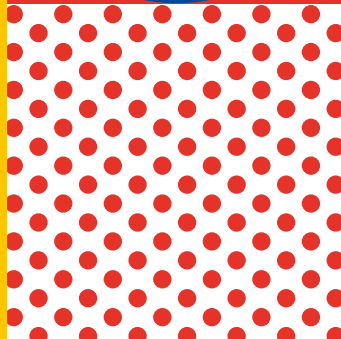
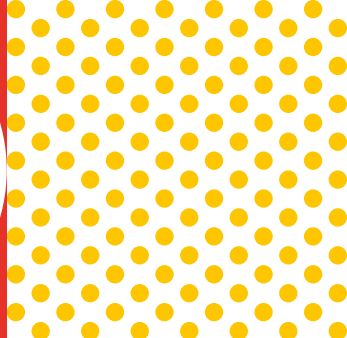
65%
naar
40%

Nog maar

8%

van de Nederlandse
kinderen behaalt
het geavanceerde
leesniveaau

De strategie

Stichting Lezen werkt vanuit het principe van de doorgaande leeslijn. In alle ontwikkelingsfasen van kinderen en jongeren van nul tot twintig jaar wordt er aandacht besteed aan leesbevordering, steeds op een passend niveau en op een manier die hen aanspreekt en past bij hun leeftijd en belevingswereld. Het gaat erom zoveel mogelijk kinderen en jongeren in aanraking te brengen met boeken en hen te omringen met mensen die hen stimuleren en ondersteunen in hun taal- en leesontwikkeling. Een geschikte leesomgeving is erg belangrijk: tijd en aandacht voor lezen, toegang tot een breed, gevarieerd en actueel (digitaal) boekenaanbod en een fijne leesplek.

Zo krijgen kinderen en jongeren de gelegenheid om spelenderwijs een grotere woordenschat te verwerven, plezier te krijgen in lezen en goede en gretige lezers te worden. Dat helpt hen om zich op alle vlakken - sociaal, maatschappelijk, economisch en cultureel - makkelijker en beter te ontwikkelen.

De praktijk: interventies en opbrengsten

Stichting Lezen fungeert als producent en leverancier van kennis, (kennis)producten en effectieve interventies. De belangrijkste doelgroep vormen de intermediairs: de opvoeders en opvoedingsondersteuners die kinderen leren lezen en laten lezen. Het succes van de leesbevorderingsactiviteiten van Stichting Lezen is af te meten aan het bereik van de interventies en producten onder professionele intermediairs (met name scholen en bibliotheken) en de effecten daarvan op het stimuleren van het leesgedrag, de leesmotivatie en de taal- en leesvaardigheid van kinderen en jongeren tussen 0 en 20 jaar.

Weten en meten

Kennis over lezen en over hoe leesbevordering werkt, is het begin- en eindpunt van het werk van Stichting Lezen. Parallel aan alle grote interventies lopen onderzoeken die resultaten monitoren en op basis waarvan interventies worden bijgestuurd en doorontwikkeld.

70%
van de bevolking
vindt De Nationale
Voorleesdagen een
belangwekkende
campagne

Periodiek klanttevredenheidsonderzoek laat zien of en in hoeverre producten en diensten voorzien in de behoeften van de doelgroepen. De mede door Stichting Lezen gefinancierde hoogleraren doen fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. De afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken gestart. Bijvoorbeeld om te weten te komen wat het effect is van lichaamsbeweging op het begrijpend lezen. Om meer inzicht te krijgen in de interacties tussen voorlezer en toehoorder die het voorlezen extra effectief maken. Onderzoek op scholen naar de verschillen in leesplezier en rendement tussen vrij lezen op een tablet en in een papieren boek en onderzoek naar de redenen waarom kinderen niet graag lezen en de manieren om leesmotivatie te verhogen. Al dat meten en weten zorgt ervoor dat Stichting Lezen intermediairs en stakeholders inspiratie en inzicht kan geven en kan bijdragen aan de ontwikkeling van aantoonbaar effectieve interventies die het leesplezier vergroten en zo de leesvaardigheid versterken.

- Stichting Lezen heeft twee bijzondere leerstoelen ingesteld. Roel van Steensel richt zich aan de Vrije Universiteit op het leesgedrag en Eliane Segers houdt zich aan de Universiteit Twente bezig met lezen en digitale media.
- De afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken afgerond. Deze werpen licht op onder andere de relatie tussen lezen en creatief schrijven, de leesbevorderende opbrengsten van schrijversbezoeken, leesgedrag en leesontwikkeling.

Informereren, inspireren en activeren

Stichting Lezen voedt de intermediairs die kinderen (voor) lezen, leren lezen en laten lezen direct en indirect en via allerhande kanalen voortdurend met nieuwe *informatie* over het belang van lezen en met *instrumenten* om leesplezier aan te wakkeren.

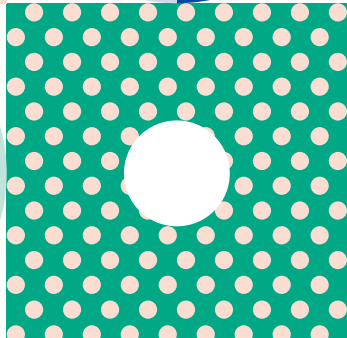
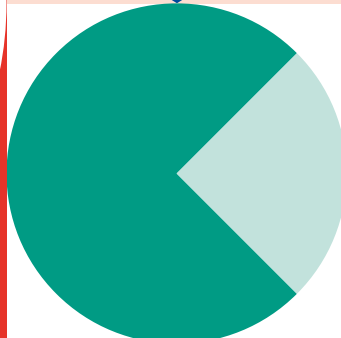
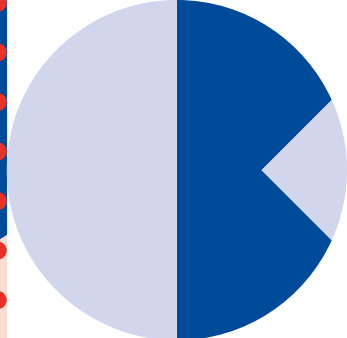
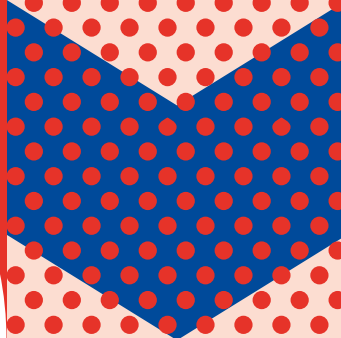
Gelukkig is leesplezier in hoge mate maakbaar

Landelijke campagnes helpen om het (voor)lezen in het zonnetje te zetten. Bovendien geven ze bibliotheken, scholen, kinderopvang en het boekenvak aanleiding om met regelmaat extra werk te maken van leesbevordering en samen te werken. Voor alle leeftijdscategorieën van 0 tot en met 20 is er een jaarlijkse campagne met een landelijke uitstraling en een fijnmazig lokaal bereik.

- De website van Stichting Lezen trok in 2018 circa 100.000 bezoekers.
- 99% van de basisbibliotheken neemt producten af die (mede) door Stichting Lezen zijn ontwikkeld;
- Ruim 50% van de basisscholen en 39% van de middelbare scholen werkt met een of meer producten van Stichting Lezen.
- Driekwart van de Nederlanders is bekend met De Nationale Voorleesdagen; 70% van de bevolking vindt het een belangwekkende campagne;
- De scholen die meedoen met De Nationale Voorleeswedstrijd hebben een beter leesklimaat dan scholen die niet meedoen.

Bronnen: Bron: Stichting Lezen, SMB/GfK 2016, Bakker 2013, Jansen 2008.

**Lezers
worden
gemaakt,
niet
geboren**

**De activiteiten
van de
Leescoalitie
bereikten
in 2018 ruim
**400
DUIZEND**
mensen**

Experimenteren en innoveren

De kennis die Stichting Lezen ontleent aan onderzoek en praktijk, helpt om bestaande interventies te verbeteren en nieuwe interventies te ontwikkelen en te verspreiden. Aan de hand van een innovatieagenda zoekt Stichting Lezen samen met het veld naar vernieuwende manieren om kinderen aan het lezen te krijgen en te houden. Het bereiken van nieuwe doelgroepen en digitale toepassingen heeft daarbij de hoogste prioriteit. Een deel van de experimenten is gericht op het steeds preciezer benaderen van die doelgroepen waar nog veel te winnen is, zoals laagtaalvaardige gezinnen.

Recent onderzoek wijst uit dat middelbare scholieren nog meer dan basisscholieren baat hebben bij leesbevorderingsprogramma's. Bij zwakke lezers, waarvan er veel zijn in het praktijkonderwijs en op het vmbo, wakkert leesbevordering de leesmotivatie nog meer aan dan bij gemiddelde lezers. Daarom wordt er geëxperimenteerd met interventies gericht op het voortgezet onderwijs. Dit vergt een gedifferentieerde aanpak, omdat de uitgangssituatie en problematiek per onderwijsvorm sterk verschilt. Een mooi voorbeeld is het project Stap op de rode loper, waarbij meer dan 1000 vmbo-leerlingen een dag worden ondergedompeld in literatuur en cultuur. En het project Levensverhalen, waarbij studenten journalistiek het levensverhaal van mbo-leerlingen schrijven. Deze verhalen zijn gebundeld tot een boek, dat weer gelezen wordt tijdens het vrij lezen-project op het mbo. Dit is ook relevant in het licht van de recent door de Inspectie van het Onderwijs geconstateerde toenemende kansenongelijkheid in het onderwijs.

In het kader van het actieprogramma Tel mee met Taal experimenteert Stichting Lezen met innovatieve generieke interventies. Die zijn opgenomen in het programma Kunst van Lezen en gericht op aantoonbaar zwakke of juist kansrijke plekken in het huidige leesbevorderingsbeleid. Zie de bijlage voor een toelichting op de uitvoering en het bereik van Kunst van Lezen.

- In 2018 ondersteunde Stichting Lezen 19 projecten voor experimenten en innovaties.

Overtuigen en beïnvloeden

Een bloeiende leescultuur is van veel factoren en actoren afhankelijk. Het is alle hens aan dek om ervoor te zorgen dat ieder kind plezier in lezen krijgt. Daarom brengt Stichting Lezen het fijne van lezen en de voordelen van een goede leesvaardigheid overal en steeds opnieuw onder de aandacht. Daarvoor zet Stichting Lezen Kinderboekenambassadeurs in en heeft zij de Leescoalitie opgericht. De Leescoalitie is een samenwerkingsverband van Stichting Lezen, de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, Stichting Lezen & Schrijven, het Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum, het Nederlands Letterenfonds en de Bibliotheken (de Koninklijke Bibliotheek en Vereniging Openbare Bibliotheken).

- De filmpjes *Kinderen doen je na* en *Ouders bij de lees* van de Kinderboekenambassadeurs Hans en Monique Hagen zijn in 2018 bijna 95.000 keer gedownload.
- Met activiteiten van de Leescoalitie zijn in 2018 ruim 400.000 mensen bereikt.
- In 2018 is de campagne Lees Met Andermans Ogen van start gegaan. Deze campagne van de Leescoalitie roept iedereen op om vaker een boek over iemand met een andere achtergrond te lezen.

Het is alle hens aan dek om ervoor te zorgen dat ieder kind plezier in lezen krijgt

De toekomst: verbeteren, verbreden en bestendigen

Het staat vast dat kinderen
die via het onderwijs in
aanraking komen met
leesbevordering meer en
beter gaan lezen

Lezen loont. Hetzelfde geldt voor leesbevordering. De kennis en ervaring die binnen Stichting Lezen en via Kunst van Lezen zijn opgebouwd, vormen de ingrediënten voor leesbevordering als levenslang werkend vaccin tegen laaggeletterdheid en kansenongelijkheid. Vroeg en veel voorlezen werkt aantoonbaar lang door en werpt, ook als kinderen zelf leren lezen, nog steeds zijn vruchten af. Het staat vast dat kinderen die via het onderwijs in aanraking komen met leesbevordering meer en beter gaan lezen.

De basis ligt er. Nu is het zaak om door te pakken. Jongeren van alle leeftijden en niveaus de lol en de voordelen van lezen te laten ervaren. Nog veel meer scholen, kinderopvangorganisaties en gemeenten aan boord te trekken. Te zorgen dat meer kinderen thuis over boeken kunnen beschikken. Het onderwijs ook als medefinancier te committeren aan leesbevordering. De keten van leesbevordering te sluiten en te perfectioneren. Opdat ieder kind de kans krijgt om een goede en gretige lezer te worden!

**Lezen
voor
het
leven**

